

בעקבות המלצות ועדת מור יוסף:

אנו רואות בברכה את הרחבת הדיון ובחינה מחודשת של טכנולוגיות פריון בישראל כמו כן אנו מבקשות לברך את חברי הועדה על פרסום דו"ח מעמיק שניכר כי הושקעה בו מחשבה רבה וההבנה כי בפניהם עומדות סוגיות מורכבות וכבודות משקל שישפיעו על פני החברה בישראל.

מסמך זה יתמקד בפרק ההמלצות לגבי נושא הפונדקאות בלבד.

קריאה מעמיקה של המלצות ועדת מור יוסף לגבי פונדקאות, שלחלקן אנו שותפות בהסכמה ומחלקן האחר מסתייגות, הותירה אותנו עדיין עם כמה סוגיות מטרידות. החשש העיקרי והבסיסי הינו מפני שימוש והחפצה אפשריים של גוף האשה ושל איברי הפריון שלה לצרכים ומאווים של אנשים אחרים. ניכר כי גם אם תתקבלנה המלצות דעת הרוב של ועדת מור יוסף, הסכמי פונדקאות עדיין יתקיימו במרחב כלכלי עיסקי במקום במרחב חברתי וכשותפות בתהליכי פריון והולדה. ההיצמדות למרחב הכלכלי, שבו ניתן לשכור ולקנות איברי פריון, משמעותה התעלמות מהרבדים החברתיים - רגשיים שכרוכים ביחסים אלו, ומכאן קצרה הדרך לפגיעה באוטונומיה ובכבוד האדם והאשה.

נראה כי חברי ועדת מור יוסף הכירו בבעייתיות המובנית הכרוכה בפונדקאות בתשלום, אך למרות זאת הפתרון האוסר על פונדקאות בתשלום ומתיר פונדקאות אלטרואיסטית בלבד לא אומץ בדעת הרוב, אלא בדעת המיעוט בלבד. המלצות דעת המיעוט הינן למעשה מסקנה מתבקשת מהמציאות כפי שעולה מניתוח עמדת הרוב, המצביעה על החשש מהשלכות קיומו של הנתיב המסחרי. בדעת המיעוט אף הוזכרו מדינות אחרות שדנו לאחרונה בפונדקאות וצויין כי בכולן הוחלט שלא לאפשר פונדקאות בתשלום. עוד ראוי לציין כי היתה זו דעת מיעוט חזקה של חמישה חברות/ים ויש בכך כדי להעיד על המחלוקת המהותית בנושא, ועל כך שיש להמשיך בדיון עוד בטרם יוחלט על יישום ההמלצות.

אנו סבורות כי יש לראות בהליכי פונדקאות מערכת יחסים המערבת מספר אנשים - האדם או הזוג המעונינים בילד/ה והאשה הפונדקאית שיוולדת הם שותפים בתהליך שהוא משמעותי ורגשי עבור כל הצדדים - שותפים בתקוות, באכזבות ובמתחים של טיפולי פוריות שמצליחים או לא, שותפים בהחלטות שיכולות להיות משמעותיות לעתיד של הילדה ולאנשים שיגדלו אותה אבל גם לגוף של האשה הפונדקאית ולעתיד שלה, שותפים ביצירת חיים. זו מערכת יחסים בה האשה הפונדקאית תהיה תמיד חלק מההיסטוריה ומהזהות של הילדה או הילד שנולדים בתהליך, כמו שההורים הביולוגיים הם חלק מההיסטוריה והזהות של ילדות באימוץ.

"נשים וטכנולוגיות רפואיות", גיליון 10, יולי 2012

"אשה לאשה" – מרכז פמיניסטי חיפה, רח' ארלזורוב 118, חיפה, www.isha.org.il

כל אלו, והסיכונים הרפואיים המשמעותיים שפונדקאיות חשופות להם, מצביעים על כי המדובר הוא במערכת שראוי לחשוב עליה יותר במונחים של הסדרת יחסי משפחה קרובים יותר או קרובים פחות, ולא במונחים של התקשרות עיסקית חד פעמית בה כביכול מתקיימים יחסים של "כסף תמורת מוצר".

ברמה הבינלאומית, אנו עדות למציאות בה קיימת תעשיית פריון "משגשגת" אשר "כללי המשחק" בה נידונים במונחים של שוק חופשי והמשוללת קודים אתיים ומצפוניים. אנו רואות בדאגה התפתחות זו ומשמעותיה השונות לגבי מעמדן של נשים, התפתחות של ערוץ נצלני נוסף של סחר באיברים והתייחסות לבני אדם כאל מצבור איברים לצורך מימוש רצונות אישיים של אחרים, בעלי יכולת כלכלית. בנוסף, אי התערבות חברתית לאומית ובינלאומית אל מול מציאות זו כמוה כמתן הכשר ואף עידוד למימוש הורות בכל מחיר, ללא מעצורים וכהצדקה לכל מעשה. המסרים החברתיים לגבי הורות והיחס לבני אדם נכרכים זה בזה והופכים לחלק בלתי נפרד מהזהות של דור חדש של ילדים, מהזהות שלנו כחברה.

מתוך הדו"ח		עמדתנו:
פונדקאות (16, 51 – 64)	הסרת מגבלות על זהות הפונדקאית: אישה נשואה, וקרובת משפחה של המיועדים תוכל לשמש פונדקאית	אנו תומכות באפשרות זו ומקוות כי יהיה זה צעד נוסף בביסוס פונדקאות כמושגים אלטרואיסטיים וחברתיים.
פונדקאות (64)	פונדקאות תתאפשר רק לבני זוג שיש להם לא יותר מילד אחד, וליחיד ללא ילדים	
פונדקאות	גיל מקסימלי להורה (54) ולפונדקאית (38)	
פונדקאות (63,64, 70-76 דעת מיעוט)	יורחב מעגל הזכאים: לאישה יחידה (עם בעיות פריון) וגבר יחיד (במסלול אלטרואיסטי)	שוב חוזרת ההבדלה וההפרדה בין תאים משפחתיים כחלק ממדרוג חברתי. התפיסה לפיה פונדקאות היא כלי בשימוש מנגנונים מדינים וחברתיים, ולא הכרה בשותפות ואוטונומיה מלאה של האם הפונדקאית בקשירת קשר של יצירת פריון משותפת,

"נשים וטכנולוגיות רפואיות", גיליון 10, יולי 2012

"אשה לאשה" – מרכז פמיניסטי חיפה, רח' ארלזורב 118, חיפה, www.isha.org.il

<p>אלא מנותבת על פי כללים חיצוניים כמסלול כלכלי שלצידו מסלול אלטרואיסטי מוגבל. אמירה נוספת המשתמעת מההבחנה היא שניצול מקובל עלינו במידה והוא מגיע מנשים. עוד משתמע שהורות של גברים היא פחות חשובה / ראויה.</p> <p>אנו מביעות תמיכה בדעת המיעוט כפי שעולה מדו"ח ההמלצות הקוראים למסלול אלטרואיסטי ללא הבדל או יצירת נתיבים שונים.</p>			
<p>ניתן להניח כי המלצה זו נועדה להבטיח כי יהיה קשר גנטי חלקי על מנת להבחין בין פריון גנטי לבין תהליכי אימוץ ומניעה של שימוש באחרים לקבלת "ילד בהזמנה". בנוסף המלצה זו יש בה בכדי לצמצם במעט את השימוש המתרחב "בתרומות" לצורכי הולדה ועל כך יש לברך. יחד עם זאת יש להישמר מפני הדגשת הגנטיקה כחיבור "קדוש" למימוש הורות ואף יותר מכך למדרוג של הורות. לתפיסתנו, הורות איננה תלויה בגנטיקה אלא באהבה והשגחה, כפי שניתן לראות בקשרי אימוץ רבים.</p>		<p>יותר השימוש בתרומת זרע או תרומת ביצית, אך לא שניהם</p>	<p>פונדקאות (64)</p>
<p>אנו מביעות תמיכה מלאה בהמלצה זו. הסדרת הבטיחות היא צעד קריטי בהגנה על בריאותה של האם הפונדקאית והכרה בסיכון שהיא לוקחת על עצמה במאמץ</p>		<p>ביטוח הפונדקאית יעוגן בחוק, והועדה ממליצה למצוא פתרון לביטוח נזקי היריון. הועדה ממליצה להפריד בין הצוות הרפואי המטפל בפונדקאית, ובין הצוות</p>	<p>פונדקאות (65)</p>

"נשים וטכנולוגיות רפואיות", גיליון 10, יולי 2012

"אשה לאשה" – מרכז פמיניסטי חיפה, רח' ארלזורוב 118, חיפה, www.isha.org.il

<p>המשותף בפריין והולדה. כמו גם הפרדה של צוותים רפואיים שמבטיחים מניעה של ניגוד אינטרסים מצד הרופא המטפל.</p>		<p>הרפואי המטפל בהורים</p>	
<p>אנו סבורות כי להגבלת מספר מחזורי הטיפול יש משמעות חשובה של הכרה בסיכונים שנגרמים בהליכים אלו על בריאותה של האשה. יחד עם זאת עולה תהייה לגבי האוטונומיה של האם הפונדקאית והבחירה שלה להחליט עד כמה לידות פונדקאות היא תהייה מעונינת לממש.</p>		<p>אישה תוכל לשמש בשלושה הליכי פונדקאות לכל היותר וללדת לכל היותר שני ילדים</p>	<p>פונדקאות (65)</p>
<p>אנו תומכות בפעולת פיקוח וניטור של עבודת הסוכנויות בתחום על מנת למנוע אפשרות של פגיעה כלכלית וחברתית בכל אחד מהצדדים. לגבי סוכנויות בינלאומיות, אנו סבורות כי יש לאסור על קיומם של סוכנויות מסחריות שמטבעם מבקשות למקסם רווחים כלכליים ומכאן לניגוד אינטרסים בין תפקידם לבין שמירה על זכויות הצדדים המתווכים. כמו כן יש לאסור על פרסום ושידול לפונדקאות.</p>		<p>הועדה מציעה להסדיר את נושא הפיקוח על סוכנויות הפונדקאות בארץ ובחו"ל</p>	<p>פונדקאות (65)</p>

<p>יש הפרדה לא ראויה כנגד זוגות חד מיניים – במקרה של זוג הטרוסקסואלי, ההורות תוכר ללא קשר גנטי של שני הצדדים. לעומת זאת, במקרה של זוג חד מיני, רק אחד ההורים יוכר בצו אימוץ (סביר להניח שבן/בת הזוג האחרים יוכלו לאמץ, כפי שקורה עם ילדים של נשים לסביות בתרומת זרע)</p>		<p>קביעת האבהות והאמהות תמשיך להיעשות בצו אימוץ</p>	<p>פונדקאות (66)</p>
<p>אנו רואות בהמלצה זו ניסון להגביל תופעות של סחר וניצול, אך סבורות כי אין די בכך. יש צורך באיסור מוחלט על פונדקאות חו"ל, ותרומת ביציות בחו"ל, מתוך הכרה כי הם משמרים תהליכים של סחר חליפין ולא יחסים אנושיים מורכבים והכרה במאמץ והסיכון ששותפות בתהליך הפרייון. זאת בניגוד לתפיסה האלטרואיסטית שמתבצעת בהליכי תרומת איברים.</p>		<p>הכרה במרפאות חו"ל, בדומה לתהליך תרומת ביציות. כולל הקלה להורים המיועדים בקבלת צו הורות וביצוע בדיקות הדנ"א</p>	<p>פונדקאות חו"ל (16), (69 - 66)</p>
<p>אנו תומכות בצעד זה ומצפות כי יקבעו כלי אכיפה יעילים.</p>		<p>ייאסר על רופאים ישראלים ועל מתווכי פונדקאות ישראלים לעבוד עם מרפאות לא מוכרות בחו"ל – זו תהיה עבירה פלילית</p>	